

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANOAT ISHLAB CHIQARISH HAJMI VA UNING YAIMDAGI HISSASI TAHLILI

Qarshiyev Istamjon Hayitmurod o'g'li

Toshkent Amaliy fanlar universiteti katta o'qituvchisi

orcid: 0009-0007-3191-1068, e-mail: istamkarshiev114@gmail.com

Mamlakat iqtisodiyotida YaIM shakllanishida asosiy o'rinni sanoat tarmog'i hisoblanadi. So'nggi yillarda mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohatlar, ishlab chiqarishni texnologik yangilanishlari sanoat ishlab chiqarishini yildan-yilga barqaror ravishda oshishiga olib keldi. Quydagi jadvalda O'zbekiston Respublikasining 2010-2024-yillar davomida sanoat ishlab chiqarish hajmining o'zgarishi, uning YaIM hajmidagi o'zgarishi keltirilgan bo'lib, ushbu ma'lumotlar mamlakat iqtisodiyotining sanoatlashish jarayonlari dinamikasini tahlil qilish imkonini beradi.

1-jadval

O'zbekiston Respublikasining sanoat ishlab chiqarish hajmi va uning YaIMdagi hissasi¹.

Yillar	Sanoat ishlab chiqarish hajmi, mlrd. so'm	YaIMdagi hissasi, %	O'sish sur'ati, %
2010	38119	43,3	22
2011	47587,1	41,2	24,8
2012	57552,5	40,4	20,9
2013	70634,8	40,8	22,8
2014	84011,6	39,8	18,9
2015	97598,2	38,9	16,1
2016	111869,4	38,5	14,7
2017	148816	41,7	33,0
2018	235340,7	49,7	58,1
2019	322535,8	54,2	37,0
2020	368740,2	55,2	14,3
2021	456056,1	55,6	23,7
2022	553265	55,6	21,3
2023	658991,7	54,7	19,1
2024	880198,5	60,5	33,6

¹ Манба: Ўзбекистон Республикаси Статистика қўмитаси маълумотлари асосида муаллиф ҳисоб-китоблари.

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, O'zbekiston Respublikasida 2010-2024- yillar davomida sanoat ishlab chiqarish hajmi o'sishi kuzatilgan. Xususan, 2010-yilda bu ko'rsatkich 38119 mlrd. so'mni tashkil qilgan bo'lsa, 2024- yilga kelib 880198,5 mlrd. so'mga yetgan, ya'ni 23 marotaba ortgan. Bu esa mamlakatda sanoat modernizatsiyasi, yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish va qo'shilgan qiymat zanjirini yaratishga qaratilgan islohatlar samaradorligidan dalolat beradi. Shu bilan bir qatorda, YaIM hajmidagi sanoat tarmog'ining ulushi ham ortib borgan, ya'ni 2010-yidagi 43,3 foizdan 2024-yilda 60,5 foizga yetgan. Bundan shuni aytish mumkinki, mamlakatda sanoat tarmog'ining yetakchi ekanligi, qishloq ho'jaligi esa nisbatan pasayayotganligi hisobiga iqtisodiy tuzilma yangilanmoqda.

Sanoat tarmog'ining o'sish sur'atining o'zgarishi ham iqtisodiy faoliyatdagi turli bosqichlarni ko'rsatadi. Xususan, 2017-2019-yillarda sanoat ishlab chiqarish hajmining o'sish sur'ati yuqori bo'lib, ya'ni 33-58 foiz oralig'ida bo'lgan. Bu davrda investitsion loyihalar, yangi sanoat hududlari va raqamli texnologiyalar bilan izohlanadi.

Sanoat tarmogi o'sishi 2020-yilda biroz pasaygan (14,3 foiz), biroq 2021-2024- yillarda iqtisodiy faoliyat yaxshilanib, o'sish sur'atlari 20-33 foiz oralig'iga yetgan. Bu davrda sanoat tarmog'ida energiya tejamkor texnologiyalar, yashil ishlab chiqarish yondashuvi faol qo'llanilgan.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyoti 2010- 2024-yillarda chuqur tarkibiy o'zgarishlar asosida sanoat tarmog'i va xizmatlar sohalari o'sishi kuzatildi. Bu jarayonda sanoatni modernizatsiyalash va innovatsion texnologiyalarni joriy etish, eksport salohiyatini oshirish va tashqi iqtisodiy aloqalarni erkinlashtirish, energiya samaradorligi va ekologik barqarorlik masalalariga e'tiborning kuchayishi, raqamli iqtisodiyotga o'tish kabi yo'nalish (omil) lar asosiy rol o'ynagan.

Mamlakatda bu yo'nalishlar natijasida iqtisodiy o'sish bilan birgalikda ishlab chiqarishning ekologik samaradorligi va resurslardan oqilona foydalanish ham dolzarb tus oldi. Shu bois tahlilni mamlakatimizda ekologik barqarorlikni hozirgi holati, asosiy ekologik ko'rsatkichlar hamda iqtisodiy o'sish bilan ularning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi.

Mamlakatimizda iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda asosiy kapitalga kiritilayotgan investitsiyalar hajmi muhim omil hisoblanadi. Bizga ma'lumki, iqtisodiyotga kiritilayotgan investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi, korxonalarga yangi texnologiyalarni joriy etish, infratuzilmalarni rivojlantirish va asosiysi bandlikni oshirish asosida iqtisodiyotning tizimli yangilanishiga olib keladi.

So'nggi yillarda mamlakatda amalga oshiralayotgan investitsiya siyosati ishlab chiqarish tarmoqlarini modernizatsiyalash, innovatsion loyihalarni kengaytirish va hududiy investitsion faollini oshirishga qaratilishi hisobiga iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- [1] Global Footprint Network (2021). *Ecological Footprint and Biocapacity Indicators*.
- [2] Singh, R. K., Murty, H. R., Gupta, S. K., & Dikshit, A. K. (2009). “An overview of sustainability assessment methodologies.” *Ecological Indicators*, 9(2), 189–212.
- [3] O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Atrof-muhit va ekologiya statistik to‘plami* (so‘nggi yillar).
- [4] O‘zbekiston Respublikasi “Yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi – 2030”